

Załącznik
do uchwały Nr L/490/10
Rady Miejskiej
Wodzisławia Śląskiego
z dnia 28 września 2010 roku

**GMINNY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA
PRZEMOCY W RODZINIE ORAZ
OCHRONY OFIAR PRZEMOCY W
RODZINIE
W WODZISŁAWIU ŚLĄSKIM
NA LATA 2010-2013**

Wodzisław Śląski, wrzesień 2010

Spis treści

Wstęp	3
Rozdział pierwszy	
<i>Diagnoza zjawiska przemocy w rodzinie</i>	5
Rozdział drugi	
<i>Istota i zakres Programu</i>	10
Rozdział trzeci	
<i>Analiza SWOT zjawiska przemocy w rodzinie</i>	15
Rozdział czwarty	
<i>Cele i zadania do realizacji</i>	18
Rozdział piąty	
<i>Monitoring i ewaluacja działań zawartych w Programie</i>	30

Wstęp

Przemoc w rodzinie to zjawisko coraz bardziej obecne w społecznej rzeczywistości – reportaże, informacje, jakie pokazują media, statystyki prowadzone przez różne urzędy i instytucje, diagnozy sporządzane przez specjalistów, wreszcie kondycja psychofizyczna i moralna społeczeństwa pokazują rozmiar i wieloaspektowość tego zjawiska. Podstawowy dokument prawny - ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie definiuje to zjawisko jako „jedorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste członków rodziny i innych osób wspólnie zamieszkujących lub gospodarujących, a w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodującą szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołującą cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą”.

W celu zapobiegania zjawisku przemocy a także redukcji jej dotkliwych skutków, gminy zobowiązane zostały ustawowo do tworzenia systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

W mieście Wodzisław Śląski wprowadza się Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy na lata 2010 - 2013, opracowany przez instytucje pomocy społecznej: Zespół Świetlic Profilaktyczno-Wychowawczych, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Stowarzyszenie Społeczno-Kulturalne UFF oraz Powiatowy Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie.

Program składa się z następujących rozdziałów:

Rozdział pierwszy – **Diagnoza zjawiska przemocy w rodzinie** – rozdział zawiera dane statystyczne dotyczące skali zjawiska przemocy w rodzinach na terenie gminy Wodzisław Śląski, a także odniesienie do danych ogólnopolskich;

Rozdział drugi – **Istota i zakres Programu** – rozdział zawiera podstawowe informacje na temat przemocy, jej rodzajów i przejawów oraz wykaz aktów prawnych stanowiących podstawę realizacji Programu;

Rozdział trzeci – *Analiza SWOT zjawiska przemocy* – rozdział zawiera, w oparciu o analizę sytuacji w mieście, wykaz zasobów, jakimi Wodzisław Śląski dysponuje, mocne i słabe strony a także szanse i zagrożenia;

Rozdział czwarty – *Cele i zadania do realizacji* – rozdział zawiera określenie celu głównego a także celów strategicznych Programu z zadaniami do realizacji, niektóre zadania zostały uszczegółowione poprzez określenie sposobu ich realizacji, w części tej wymienia się również adresatów, realizatorów i koordynatorów zadań a także czas realizacji;

Rozdział piąty – *Monitoring i ewaluacja działań zawartych w programie* – rozdział opisuje sposób zbierania danych, prowadzenia sprawozdawczości z realizowanych zadań, które pozwolą określić skuteczność podejmowanych działań i sformułować wnioski na przyszłość.

Program realizowany będzie przez okres 3 lat tj. do roku 2013, a następnie po dokonaniu wnikliwej analizy zostanie zaktualizowany na kolejne 2 lata tj. do roku 2015, kiedy to następuje koniec realizacji Miejskiej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych. Zasadnym jest, aby te dwa dokumenty były skorelowane ze sobą w czasie ich realizacji.

Należy podkreślić, iż w trakcie realizowania celów strategicznych, zadania związane z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie mogą ulec zmianie lub rozszerzeniu w zależności od diagnozowanych potrzeb, sytuacji społecznej mieszkańców oraz zmian w zasobach gminy. Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Wodzisławiu Śląskim jest dokumentem otwartym.

Rozdział pierwszy

Diagnoza zjawiska przemocy w rodzinie

Diagnoza zjawiska przemocy w rodzinach nie jest procesem prostym gdyż na zagadnienie przemocy domowej należy spojrzeć z wielu perspektyw: prawnej, moralnej, psychologicznej i społecznej. Przemoc domowa wpisuje się w zakres działania wielu dyscyplin takich jak: psychologia, pedagogika, prawo, socjologia, polityka społeczna, itp., dlatego też precyzyjne zdiagnozowanie tego zjawiska nastęrcza wielu problemów, szczególnie, że ofiary przemocy często starają się ukryć swój dramat. Ofiarami przemocy są na ogół kobiety i dzieci, rzadko mężczyźni, chociaż w literaturze fachowej spotykamy się coraz częściej z odnotowaniem faktu stosowania przemocy wobec mężczyzn. Odrębną kategorią ofiar przemocy, o której mówi się nieco rzadziej niż o dzieciach i kobietach są osoby niepełnosprawne i ludzie starzy.

Skala zjawiska przemocy domowej jest zatrważająca, a warto pamiętać, iż dane liczbowe, którymi dysponujemy, są to dane niekompletne i zdecydowanie zaniżone. Według statystyk policyjnych zjawisko przemocy domowej na przestrzeni lat 2005 – 2008 przedstawiało się następująco:

Tabela 1. Liczba ofiar przemocy domowej wg statystyk policyjnych

Liczba ofiar przemocy domowej	2005	2006	2007	2008
ogółem	156.788	157.854	130.682	139.747
w tym: kobiety	91.374	91.032	76.162	81.985
w tym: mężczyźni	10.387	10.313	8.556	10.664
dzieci do lat 13	37.227	38.233	31.001	31.699
osoby nieletnie od 13 do 18 lat	17.800	18.276	14.963	15.399

**Źródło: Dane Komendy Głównej Policji – liczba ofiar przemocy domowej wg. Procedury „Niebieskiej Karty”.*

Tabela 2. Liczba sprawców przemocy domowej wg statystyk policyjnych

Liczba sprawców przemocy domowej	2005	2006	2007	2008
ogółem	97.142	96.775	81.743	86.568
w tym: kobiety	4.153	4.074	3.632	3.942
w tym: mężczyźni	92.776	92.526	77.937	82.425

**Źródło: Dane Komendy Głównej Policji – liczba ofiar przemocy domowej wg. Procedury „Niebieskiej Karty”.*

W 2008 roku, w skali całego kraju, odnotowano 86 455 interwencji Policji w sprawach przemocy domowej, podczas których stwierdzono, że ponad 71% osób krzywdzących swoich najbliższych było pod wpływem alkoholu. Pracownicy socjalni ośrodków pomocy społecznej wszczęli 14,3 tys. Procedur „Niebieska Karta”. W 2008 roku Sądy skazały 15 tys. osób za stosowanie przemocy względem najbliższego członka rodziny, zaś w gminach funkcjonowało 2.6 tys. placówek dla ofiar przemocy domowej.

Skala zjawiska przemocy domowej w Wodzisławiu Śląskim

Diagnostyka prowadzona przez różne instytucje interwencyjne i pomocowe z terenu miasta Wodzisławia Śląskiego wskazuje, iż problem przemocy w rodzinach jest problemem obecnym także w naszej gminie. Obserwacje specjalistów pracujących z dzieckiem i rodziną potwierdzają występowanie wszystkich rodzajów przemocy: fizycznej, psychicznej, seksualnej, ekonomicznej, czy w formie zaniedbań, w wodzisławskich rodzinach.

Dane zebrane przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej pokazują, że rozmiar zjawiska przemocy, biorąc pod uwagę dane od 1998 roku, czyli od momentu rozpoczęcia rejestrowania zjawiska, powiększa się z roku na rok.

Dane za rok 2008 przedstawiają się następująco:

Tabela 3. Skala zjawiska przemocy domowej wg statystyk Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wodzisławiu Śląskim

Rejon działania pracownika socjalnego Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wodzisławiu Śląskim	Liczba rodzin
26 Marca	10
Żeromskiego	18
Wilchwy	6
Radlin	5
XXX-lecia	17
Zawada, Kokoszyce	12
Rybnicka	5
Razem:	73

**Źródło: Dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wodzisławiu Śląskim*

Rzeczywista liczba rodzin dotkniętych problemem przemocy w rodzinie, podobnie jak ma to miejsce w skali kraju, jest większa. Dane wykazane w tabeli pochodzą bowiem z kart pracy środowiskowej pracowników socjalnych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, które prowadzone są dla rodzin korzystających z pomocy finansowej, a wiadomym jest, że nie wszystkie rodziny, w których występuje zjawisko przemocy domowej są objęte pomocą społeczną.

Na rzetelniejsza rejestracje skali zjawiska przemocy na terenie gminy pozwala Procedura „Niebieskiej Karty”. Liczba Procedur „Niebieskich Kart” wszczętych przez pracowników socjalnych w 2008 roku wyniosła 108 i stanowiła 0,76 % ogółu podjętych Procedur „Niebieska Karta”.

Liczba rodzin, w których miały miejsce interwencje pracownika socjalnego związane z sygnałami o występowaniu przemocy, wynosi 124. Należy nadmienić, że w większości tych rodzin pracownicy socjalni interweniowali nawet kilkakrotnie, w związku z czym realna liczba sytuacji, w których dochodziło do przemocy w rodzinie, była znacząco wyższa niż liczba zarejestrowanych rodzin. Dane Ośrodka wskazują, że najczęściej identyfikowanymi ofiarami przemocy domowej są kobiety i dzieci, a najczęściej występującymi formami przemocy są: przemoc psychiczna, fizyczna i ekonomiczna.

Rozmiar zjawiska przemocy w mieście można także określić na podstawie diagnozy prowadzonej przez Zespół Świetlic Profilaktyczno-Wychowawczych. Do placówki trafiają dzieci z rodzin, w których rozpoznawane są problemy uzależnienia, ubóstwa, bezrobocia, samotnego rodzicielstwa (nie z wyboru), długotrwałej choroby czy niewydolności wychowawczej. Dzieci te są w 90 % ofiarami przemocy na skutek zaniedbania, ale także przemocy fizycznej, psychicznej, ekonomicznej, a nawet zdarzają się przypadki, że i seksualnej. Dzieci, które nie doznają aktów przemocy w domu, bezpośrednio od swoich bliskich, z powodu sytuacji rodzinnej są marginalizowane przez swoich rówieśników w szkole, czy na podwórku.

Poza kilkoma przypadkami dzieci, z rodzin funkcjonujących prawidłowo, przyjmowanych do świetlic na zasadzie wsparcia rówieśniczego, grupa dzieci z doświadczeniami przemocowymi wynosiła w roku szkolnym 2007/2008 – 115, a w roku szkolnym 2008/2009 – 129.

Dane z 13 wodzisławskich szkół dotyczące roku szkolnego 2007/2008 oraz I semestru roku szkolnego 2008/2009 podają, że pracownicy placówek oświatowych rozpoznali wśród swoich uczniów 30 przypadków stosowania przemocy fizycznej, 14 przypadków stosowania przemocy psychicznej oraz 72 przypadki przemocy przez zaniedbanie.

W dokumentacji szkolnej odnotowano 142 przypadki przemocy rówieśniczej, w tym 16 zgłoszonych na Policję. Wśród najczęstszych przejawów przemocy szkolnej pedagodzy wymieniają popychanie, kopanie, szarpanie, dokuczanie, zaczepki słowne, wulgarne słownictwo, zastraszanie, bójki. Zwracają także uwagę na nowe formy przemocy, związane z używaniem nośników elektronicznych, w tym wulgarne i obraźliwe sms-y, obraźliwe, ośmieszające komentarze pod zdjęciami, wyzwiska, rozpowszechnianie kompromitujących treści w Internecie, umieszczanie zdjęć innych osób bez ich zgody. Zauważa się także wzrost zachowań agresywnych wśród dziewcząt, przyjmujący charakter przemocy psychicznej.

Działający na terenie miasta Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy podaje, że w roku 2008 z pobytu stacjonarnego w Ośrodku skorzystało 29 osób z terenu miasta, w tym

10 kobiet i 19 dzieci, udzielono 84 porad prawnych, 146 porad psychologiczno-pedagogicznych, 71 odpowiedzi na Procedurę „Niebieskiej Karty” (przekazane były one Ośrodkowi przez Policję po interwencjach, w wielu przypadkach rodzina nie odpowiadała na zaproszenie do Ośrodka), 20 porad konsultanta do spraw przemocy, z zajęć korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców przemocy skorzystało 20 osób, w tym 3 kobiety.

Bez wątpienia przedstawione powyżej dane, dotyczące skali zjawiska przemocy domowej, uzasadniają potrzebę podjęcia zaplanowanych, dobrze zorganizowanych, dostosowanych do potrzeb interdyscyplinarnych, kompleksowych i długofalowych działań, które poprawią sytuację społeczną w zakresie przemocy na terenie Wodzisławia Śląskiego.

Rozdział drugi

Istota i zakres Programu

Program przeciwdziałania przemocy w rodzinie dla miasta Wodzisławia Śląskiego wynika z obowiązku, jaki nakłada na gminę art. 6 ust. 2 pkt Ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie z dnia 29 lipca 2005 roku (z późn. zmianami) oraz preambuła do ustawy, w której czytamy, iż „Uznając, że przemoc w rodzinie narusza podstawowe prawa człowieka, w tym prawo do życia i zdrowia oraz poszanowania godności osobistej, a władze publiczne mają obowiązek zapewnić wszystkim obywatelom równe traktowanie i poszanowanie ich praw i wolności, a także w celu zwiększenia skuteczności przeciwdziałania przemocy w rodzinie stanowi się, co następuje:”.

Istotną częścią Programu, wynikającą z zapisów art. 6 ust. 2 pkt 4 cytowanej wyżej ustawy, jest ta dotycząca powołania i działalności Zespołu interdyscyplinarnego, bowiem Zespół ten, zgodnie z art 9b ust. 1 ustawy, będzie organem odpowiedzialnym za realizację działań określonych w niniejszym programie.

W Programie wyznaczone zostają cztery obszary działań, które skierowane są do wszystkich grup odbiorców:

1. **działania uprzedzające** – działania o charakterze diagnozującym, informacyjnym, edukacyjnym, skierowane do ogółu społeczeństwa, pracowników instytucji pracujących z ofiarą i sprawcą przemocy;
2. **działania interwencyjne** – działania o charakterze opiekuńczym, terapeutycznym, zabezpieczającym ofiarę przemocy oraz izolujące sprawcę przemocy;
3. **działania wspierające** – psychologiczne, pedagogiczne, terapeutyczne, skierowane do ofiar przemocy;
4. **działania korekcyjno-edukacyjne** – działania, których adresatem są sprawcy przemocy.

Program realizowany będzie w oparciu o następujące akty prawne:

- Ustawę o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw z dnia 10 czerwca 2010 r. (Dz. U. z 2010 r. Nr 125, poz.842);
- Ustawę o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie z 29 lipca 2005 r. (Dz. U. z 2009 r. Nr 180, poz. 1493, z późn. zm.);
- Ustawę o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 r. (Dz. U. z 2009 r. Nr 175, poz.1362, z późn. zm.);
- Ustawę z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2002 r. Nr 147, poz. 1231, z późn. zm.);
- Ustawę z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591, z późn. zm.);
- Ustawę z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (Dz. U. z 1997 r. Nr 88, poz. 553, z późn. zm.);
- Ustawę z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 1997 r. Nr 89, poz. 555, z późn. zm.);
- Ustawę z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2002 r. Nr 7, poz. 58, z późn. zm.);
- Ustawę z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2003 r. Nr 96, poz. 873, z późn. zm.);
- Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie (przyjęty Uchwałą Rady Ministrów z dnia 25. 09. 2006 r.).

Wyjaśnienie pojęcia przemocy – jej rodzaje i przejawy.

Przemoc to akt godzący w wolność jednostki, naruszający jej prawa, krzywdzący psychicznie czasem i fizycznie, to problem społeczny – osoby, które jej doznają nie są w stanie funkcjonować poprawnie w relacjach interpersonalnych. Skala zjawiska jest bardzo szeroka – przemoc upokarza, wywołuje cierpienie i poczucie krzywdy, w końcu rodzi nienawiść i chęć odwetu.

W literaturze przedmiotu wyodrębnia się następujące formy przemocy:

- 1) przemoc fizyczną;
- 2) przemoc psychiczną;
- 3) przemoc seksualną;
- 4) przemoc przez zaniedbanie;
- 5) przemoc ekonomiczną.

Przemoc fizyczna obejmuje: przemoc fizyczną wobec osoby, tzn. naruszenie nietykalności cielesnej drugiej osoby od popychania, poszturchiwania do ciężkiego pobicia włącznie oraz wandalizm tzn. przemoc skierowaną na przedmioty, mienie społeczne od uszkodzenia do jego całkowitej dewastacji.

Szczególnie często przemoc fizyczna skierowana jest na dziecko, które będąc ofiarą przemocy fizycznej przeżywa stany depresyjne i lęki, popada w bierność lub agresywność ze skłonnościami do autodestrukcji. Odbija się to na jego rozwoju emocjonalnym, poznawczym behawioralnym i społecznym, a skutki mogą ujawnić się nawet po kilku latach w postaci uzależnień, zaburzeń nerwicowych a także zachowań agresywnych wobec swoich bliskich.

Przemoc psychiczna obejmuje zachowania wyrządzające osobie szkody natury emocjonalnej. Wśród zachowań przemocowych wyróżnia się:

- agresję werbalną – przezywanie, obrażanie, ironizowanie, kompromitowanie;
- groźby – skierowane pod adresem osób, przedmiotów, wymuszanie zachowań poprzez stosowanie presji i szantażu;
- dyskryminowanie – ze względu na kolor skóry, pochodzenie, płeć, wyznanie orientację seksualną, sytuację ekonomiczną.

Przemoc seksualna to zaangażowanie w czynności seksualne osób, które tego nie chcą, a w przypadku dzieci, które nie są na to przygotowane biorąc pod uwagę etap rozwoju fizycznego, psychicznego a także poziom świadomości. Przemoc seksualna obejmuje zarówno zachowania pozbawione fizycznego kontaktu – ekshibicjonizm, podglądactwo, fetyszyzm, oglądanie z dziećmi zdjęć i filmów pornograficznych – jak i tzw. czyny skupione na fizycznym kontakcie sprawcy z ofiarą – petting, praktyki masturbacyjne i wreszcie akty seksualne często noszące znamiona gwałtu.

Następstwa stosowania takiej przemocy w przypadku dzieci nie dość, że mają bezpośrednie skutki somatyczne, poznawcze, emocjonalne, behawioralne, to jeszcze rzutują na przyszłe życie emocjonalne i seksualne tych osób.

Zaniedbanie to rodzaj przemocy dotyczący dzieci a także osób starszych, niepełnosprawnych i jest niezaspokojeniem ich podstawowych potrzeb fizycznych i psychicznych. Objawy wskazujące na zaniedbania to zły stan zdrowia, zły stan higieny ciała, głód, odwodnienie, brak stosownej odzieży, zbyt długie i nieokreślone czasowo przebywanie poza domem.

Przemoc ekonomiczna to m. in. odbieranie zarobionych pieniędzy, uniemożliwianie podjęcia pracy zarobkowej, niezaspokajanie podstawowych materialnych potrzeb rodziny.

Należy zauważyć, że konsekwencje stosowania każdej z wyżej wymienionych rodzajów przemocy odbijają się na społecznym funkcjonowaniu ofiary w trakcie kiedy jest poddawana przemocy, jak i w jej późniejszym życiu.

Szczególnie częstym obszarem występowania zachowań przemocowych jest środowisko rodzinne.

Przemoc w rodzinie jest zamierzonym i wykorzystującym przewagę sił działaniem skierowanym przeciw członkowi rodziny, które narusza jego prawa i dobra osobiste, powodując cierpienie i szkody. W przemocy domowej najbardziej istotna jest demonstracja i wykorzystanie siły lub władzy w sposób, który jest krzywdzący dla innych członków rodziny.

Przemoc domowa spełnia 4 kryteria:

1. intencjonalność;
2. asymetria sił;
3. naruszanie praw i dóbr drugiego człowieka;
4. powstanie szkód fizycznych i psychicznych.

Na zakończenie rozdziału warto przedstawić wyniki badań OBOP-u zlecone przez MPiPS w 2007 roku, a dotyczące skali zjawiska przemocy domowej.

Wykres 1. Skala zjawiska przemocy domowej

Rozdział trzeci

Analiza SWOT zjawiska przemocy w rodzinie

Analizę SWOT przeprowadzono w oparciu o dane na temat mocnych i słabych stron istniejącego w Wodzisławiu Śląskim systemu pomocy dla ofiar, świadków i sprawców przemocy w rodzinie, dostępnego zaplecza oraz stosowanych procedur.

Słabe strony	Mocne strony
<ul style="list-style-type: none"> ● Brak gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie. ● Brak zespołów interdyscyplinarnych ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie. ● Brak wypracowanych standardów, określonych procedur monitorowania i interweniowania w sytuacjach przemocy domowej. ● Brak skutecznej współpracy między instytucjami odpowiedzialnymi za przeciwdziałanie przemocy w rodzinie, słaby przepływ informacji, niedopracowane procedur. ● Niedostateczna wiedza przedstawicieli instytucji realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie o wzajemnych kompetencjach i zapleczu. ● Niewystarczające zaplecze kadrowe (brak zwłaszcza psychologów i terapeutów). ● Niewystarczająca ilość specjalistycznych szkoleń dla istniejącej kadry. ● Brak organizacji pozarządowych działających w ramach problemu w lokalnym środowisku. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Powstanie gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie. ● Powołanie Zespołu Interdyscyplinarnego ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie. ● Funkcjonowanie instytucji – dobrego zaplecza do realizacji zadań przeciwdziałających przemocy w rodzinie (PCPR, MOPS, Powiatowy Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie, Zespół Świetlic Profilaktyczno-Wychowawczych, Ośrodek Adopcyjno-Opiekuńczy, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, Policja, Prokuratura, Sąd). ● Profesjonalizm kadry (świadomość problemu, ograniczeń). ● Doskonalenie zawodowe kadr działających w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie. ● Stosowanie procedury „Niebieskiej Karty” przez policję i pomoc społeczną. ● Działalność informacyjna instytucji współpracujących w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie. ● Dobre kontakty z mediami.

<ul style="list-style-type: none"> ● Funkcjonowanie w społeczeństwie stereotypów na temat zjawiska przemocy domowej. ● Słaba współpraca osób i rodzin dotkniętych problemem przemocy (zarówno ofiar jak i sprawców). ● Bierność świadków przemocy w rodzinie. ● Brak kompleksowych badań dotyczących zjawiska przemocy w rodzinie w środowisku lokalnym. 	
--	--

Zagrożenia	Szanse
<ul style="list-style-type: none"> ● Niewystarczająca wiedza interdyscyplinarna nt. zjawiska przemocy i mała świadomość problemu wśród osób i instytucji, które powinny reagować w sytuacji przemocy w rodzinie. ● Niskie nakłady finansowe na walkę ze zjawiskiem. ● Skomplikowane procedury pozyskiwania środków z Unii Europejskiej. ● Rozciągnięte w czasie działania od ujawnienia przemocy do trwałej zmiany w sytuacji ofiary. ● Brak kompleksowej pomocy ofierze w rozwiązywaniu problemu przemocy domowej. ● Brak konsekwentnych procedur dotyczących sprawców przemocy. ● Zakorzenione w społeczeństwie mity, stereotypy na temat przemocy w rodzinie. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Zmiany prawne umożliwiające wprowadzenie skuteczniejszych form niesienia pomocy, w tym ustawa z dnia 10 czerwca 2010 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw. ● Funkcjonowanie ogólnopolskich telefonów zaufania. ● Zewnętrzne oferty szkoleniowe dla kadr pomocy społecznej, wymiaru sprawiedliwości, policji, służby zdrowia, placówek oświatowych z zakresu przeciwdziałania i reagowania na zjawisko przemocy. ● Możliwość ubiegania się o środki finansowe z programów: PARPA, MPiPS, fundacji, środki z Funduszy Unii Europejskiej. ● Rozszerzenie kręgu realizatorów procedury „Niebieska Karta”.

<ul style="list-style-type: none"> ● Niski poziom wiedzy społecznej na temat istniejącego zaplecza i możliwości korzystania z pomocy. ● Słaba kondycja moralna i ekonomiczna rodzin. ● Negatywne wzorce zachowań społecznych. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Gotowość do współpracy służb, instytucji i organizacji pozarządowych. ● Dobrowolne uczestnictwo sprawców przemocy w programach korekcyjno-edukacyjnych. ● Kampanie społeczne organizowane w celu przełamania stereotypowego myślenia odnośnie przemocy. ● Akceptacja społeczna dla działań podejmowanych na rzecz zapobiegania przemocy
--	--

Rozdział czwarty

Cele i zadania do realizacji

Cel główny:

Ograniczenie zjawiska przemocy w rodzinie oraz ochrona ofiar przemocy w rodzinie poprzez zwiększenie skuteczności działań na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Cele strategiczne :

1. Utworzenie i praca Zespołu interdyscyplinarnego;
2. Ograniczenie zachowań agresywnych wśród dzieci i młodzieży;
3. Zapobieganie przemocy w rodzinie poprzez podnoszenie świadomości służb pomocowych;
4. Podniesienie świadomości społecznej na temat zjawiska przemocy w rodzinie;
5. Podejmowanie działań profilaktycznych zapobiegających zjawisku przemocy;
6. Prowadzenie skutecznych działań chroniących ofiary przemocy;
7. Praca ze sprawcą przemocy. Przywracanie prawidłowych wzorców funkcjonowania społecznego.

Cel strategiczny 1 Powołanie i praca Zespołu interdyscyplinarnego

W celu realizowania działań określonych w niniejszym Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie utworzony zostaje Zespół interdyscyplinarny, którego głównym zadaniem jest integrowanie i koordynowanie działań podmiotów, o których mowa w art. 9a ust. 3 i 5 Ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, oraz specjalistów w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

W skład Zespołu interdyscyplinarnego wchodzi:

- przedstawiciel Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wodzisławiu Śląskim;
- przedstawiciel Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Wodzisławiu Śląskim;

- przedstawiciel Komendy Powiatowej Policji w Wodzisławiu Śląskim;
- przedstawiciel instytucji działających na terenie Wodzisławia Śląskiego w zakresie oświaty;
- przedstawiciel instytucji działających na terenie Wodzisławia Śląskiego w zakresie ochrony zdrowia;
- przedstawiciel organizacji pozarządowych działających na terenie Wodzisławia Śląskiego;
- kurator sądowy przy Sądzie Rejonowym w Wodzisławiu Śląskim;
- przedstawiciel Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wodzisławiu Śląskim;
- przedstawiciel Prokuratury Rejonowej w Wodzisławiu Śląskim;
- przedstawiciel Świetlic Profilaktyczno-Wychowawczych w Wodzisławiu Śląskim.

Członkowie Zespołu współpracują ze sobą, łącząc wiedzę, umiejętności i doświadczenie, starają się skutecznie reagować na przemoc a także przeciwdziałać jej powstawaniu. Są na terenie swoich instytucji, placówek, organizacji koordynatorami działań wynikających z Programu. W rozwiązywaniu sytuacji indywidualnych przypadków, uczestniczą w posiedzeniach Zespołu i tworzą grupy robocze, wskazując osobę o pożądanym kompetencjach jako przedstawiciela instytucji, placówki bądź służby, której są reprezentantem, oraz jeżeli zaistnieje taka potrzeba powołują w skład grupy roboczej przedstawiciela innych podmiotów, specjalistów w dziedzinie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Zespół interdyscyplinarny ma za zadanie:

- diagnozowanie problemu przemocy w rodzinie;
- podejmowanie działań w środowisku zagrożonym przemocą w rodzinie mających na celu przeciwdziałanie temu zjawisku;
- inicjowanie interwencji w środowisku dotkniętym przemocą w rodzinie;
- rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielenia pomocy w środowisku lokalnym;
- inicjowanie działań w stosunku do osób stosujących przemoc w rodzinie.

Zadania grupy roboczej obejmują:

- opracowanie i realizacja planu pomocy w indywidualnych przypadkach wystąpienia przemocy w rodzinie;
- monitorowanie sytuacji rodzin, w których dochodzi do przemocy oraz rodzin zagrożonych wystąpieniem przemocy;
- dokumentowanie działań podejmowanych wobec rodzin, w których dochodzi do przemocy oraz efektów tych działań.

Posiedzenia Zespołu interdyscyplinarnego odbywają się w zależności od potrzeb jednak nie rzadziej niż raz na trzy miesiące, natomiast prace grup roboczych są prowadzone w zależności od potrzeb zgłaszanych przez Zespół interdyscyplinarny lub wynikające z problemów występujących w indywidualnych przypadkach.

Uruchomienie pracy Zespołu może nastąpić na :

- prośbę członków rodziny – dorosłych i dzieci;
- na podstawie informacji uzyskanych z instytucji, placówek, służb, organizacji;
- na podstawie informacji uzyskanych od członków społeczności lokalnej.

Procedura pomocy

Dokumentacja związana z uruchomieniem, funkcjonowaniem i pracami Zespołu interdyscyplinarnego sporządzana jest przez wyznaczonego pracownika Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wodzisławiu Śląskim i przechowywana będzie na terenie tejże instytucji.

Zwołanie spotkania Zespołu interdyscyplinarnego. Do zwołania pierwszego spotkania w sprawie indywidualnego przypadku przemocy domowej może dojść na wniosek każdego członka Zespołu, który pisemnie informuje przewodniczącego Zespołu interdyscyplinarnego o konieczności podjęcia prac Zespołu. Przewodniczący Zespołu zwołuje posiedzenie i powiadamia o jego miejscu i czasie a także o podmiocie postępowania z podaniem informacji dotyczącej danych osobowych. W czasie spotkania podejmowane są następujące działania:

1. omówienie problemu;
2. wymiana informacji o rodzinie;
3. sporządzenie wstępnej diagnozy;
4. podjęcie ewentualnej decyzji o powołaniu grupy roboczej;
5. inicjowanie interwencji w środowisku dotkniętym przemocą domową.

Prace grup roboczych. Odbywają się zgodnie z ustalonym wcześniej planem spotkań.

Podczas posiedzenia grupy roboczej następuje:

1. rozpatrywanie konkretnych przypadków występowania przemocy w rodzinie;
2. omówienie problemu;
3. opracowywanie i realizacja planów pracy z rodziną;
4. omówienie wykonanych zadań z uwzględnieniem osiągniętych skutków;
5. dokonywanie zmian w diagnozie i w planie pracy z rodziną;
6. analiza bieżącej sytuacji rodziny;
7. dokonywanie ewaluacji;
8. monitorowanie sytuacji rodzin zdiagnozowanych i zagrożonych przemocą;
9. dokumentowanie podejmowanych działań.

Zakończenie przypadku. Następuje w chwili osiągnięcia stabilnej, bezpiecznej sytuacji w rodzinie. Nad rodziną pozostaje sprawowany nadzór przez służby określone przez grupę roboczą, która przedkłada informację o sytuacji w rodzinie w formie pisemnej przewodniczącemu Zespołu interdyscyplinarnego.

Przewidywane efekty pracy Zespołu interdyscyplinarnego:

- zwiększona skuteczność działań przeciwdziałających przemocy w rodzinie;
- zmniejszenie skali zjawiska przemocy domowej;
- wieloaspektowa pomoc ofiarom przemocy w rodzinie;
- świadczenie wieloaspektowej pomocy w przezwyciężaniu trudnej sytuacji w rodzinie, w tym praca ze sprawcą przemocy;
- wzajemne wspieranie się osób pomagających, korygowanie popełnianych błędów;
- wzrost poczucia bezpieczeństwa społeczności lokalnej;
- funkcjonowanie Biura Porad i Wsparcia (w tym drogą telefoniczną i elektroniczną), poradnictwo specjalistyczne (prawne, psychologiczne, pedagogiczne);
- stały monitoring i ewaluacja prowadzonych działań;
- roczna sprawozdawczość z zakresu skali zjawiska przemocy domowej i podjętych działań;
- diagnoza skali zjawiska przemocy domowej w mieście Wodzisław Śląski;
- profilaktyka zagrożonych środowisk;

Cel strategiczny 2 Ograniczenie zachowań agresywnych wśród dzieci i młodzieży

Zadanie:	Działania:	Realizatorzy/ Koordynator
udział szkół w ogólnopolskiej kampanii „Szkoła bez przemocy”	<ul style="list-style-type: none">– zgłoszenie chęci udziału (jesień każdego roku),– opracowanie i realizacja planu działań	pedagodzy szkolni, wychowawcy
stały monitoring i edukacja dzieci i młodzieży z tzw. grupy ryzyka	<ul style="list-style-type: none">– zespołowa analiza sytuacji rodzinnej, szkolnej, rówieśniczej dziecka,– organizowanie zajęć indywidualnych bądź grupowych,– zgłaszanie członkom Zespołu interdyscyplinarnego trudnych przypadków	pedagodzy szkolni, wychowawcy
propagowanie zdrowych i pożytecznych społecznie form spędzania wolnego czasu	<ul style="list-style-type: none">– realizacja zajęć pozalekcyjnych,– wolontariat,– organizowanie akcji prospołecznych	- placówki oświatowe, - organizacje pozarządowe, - instytucje sportowe, - WCK, - kościoły
wprowadzanie Treningu Zastępowania Agresji ART	<ul style="list-style-type: none">– szkolenie trenerów,– przeprowadzanie Treningów ART. w grupach dzieci i młodzieży zagrożonych niedostosowaniem społecznym	- trenerzy ART

Adresatami zadań podejmowanych w realizacji tego celu w czasie określonym w Programie tj. w latach 2010-2013, będą wszyscy uczniowie szkół podstawowych i gimnazjalnych działających na terenie miasta.

Oczekiwane rezultaty:

- rozszerzenie działań edukacyjnych z obszaru przeciwdziałania przemocy w przedszkolach i szkołach;
- ograniczenie zachowań agresywnych wśród dzieci i młodzieży;
- rozpropagowanie Treningu Zastępowania Agresji jako skutecznej metody w walce z zachowaniami agresywnymi i nauce zachowań prospołecznych.

Cel strategiczny 3 Zapobieganie przemocy w rodzinie poprzez podnoszenie świadomości służb społecznych

Zadanie:	Działania:	Czas realizacji:	Adresaci:
podnoszenie kompetencji zawodowych pracowników służb, instytucji, organizacji	- przeprowadzenie szkoleń dla pracowników obejmujących diagnozowanie sytuacji dziecka, prowadzenie dokumentacji spostrzeżeń - organizowanie corocznych konferencji - analiza bieżącej sytuacji, wymiana doświadczeń, dzielenie się nowymi praktykami	luty - kwiecień 2011r. - I cykl szkoleń w zależności od potrzeb i sytuacji prawnej – kolejne szkolenia, wg. harmonogramu ustalonego przez Zespół interdyscyplinarny	nauczyciele, pracownicy służby zdrowia, kuratorzy, policjanci, pracownicy socjalni, wychowawcy świetlic, prokuratorzy, urzędnicy

Adresatem przewidywanych działań są pracownicy służb, instytucji i organizacji, do których kompetencji należy praca z rodzinami problemowymi w tym z rodzinami dotkniętymi

zjawiskiem przemocy domowej. Realizacja powyższego celu przewidywana jest w I i II kwartale 2011 roku.

Oczekiwane rezultaty:

- podniesienie kompetencji zawodowych pracowników instytucji pracujących z dzieckiem i rodziną;
- zintegrowanie środowiska lokalnego;
- zaktywizowanie do podejmowania wspólnych działań.

Cel strategiczny 4 Zapobieganie przemocy w rodzinie poprzez podnoszenie poziomu świadomości społecznej

Zadanie:	Działania:	Realizatorzy/ Koordynator:
upowszechnianie informacji na temat zjawiska przemocy domowej	<ul style="list-style-type: none"> – opracowanie materiałów informacyjnych tj. broszur , ulotek, plakatów, informatorów, poradników i ich rozpowszechnianie w miejscach użyteczności publicznej, – publikowanie w prasie artykułów na temat zjawiska przemocy, – organizowanie spotkań edukacyjnych, konferencji prasowych i debat społecznych, – stworzenie bazy danych osób, miejsc, instytucji udzielających pomocy, – utworzenie i prowadzenie strony internetowej , – przeprowadzanie badań ankietowych 	<ul style="list-style-type: none"> - Zespół interdyscyplinarny, - instytucje realizujące Program
oddziaływanie na społeczności lokalne w celu włączenia ich w system monitorowania zjawisk związanych z występowaniem przemocy - społeczne zaangażowanie	<ul style="list-style-type: none"> – spotkania z profesjonalistami na terenie dzielnic miasta, – dyżury informacyjno-interwencyjne, – wywiady środowiskowe w społecznościach szczególnie zagrożonych 	<ul style="list-style-type: none"> - Zespół interdyscyplinarny, - instytucje zaangażowane w realizację Programu, - aktywni

świadków przemocy		przedstawiciele dzielnic – radni, członkowie rad dzielnic
realizacja kampanii społecznych propagujące postawy wolne od przemocy	<ul style="list-style-type: none"> – rozpowszechnianie materiałów informacyjnych, – kampania promocyjna w telewizji regionalnej, – kampania promocyjna w regionalnej rozgłośni radiowej, – kampania promocyjna w regionalnej prasie 	Zespół interdyscyplinarny

Adresatem tych działań jest najszersza grupa, bo cała społeczność miasta Wodzisławia Śląskiego, a ich prowadzenie planuje się na cały okres realizacji Programu tj. na lata 2010-2013.

Oczekiwane rezultaty:

- zwiększenie świadomości społecznej na temat zjawiska przemocy w rodzinie, w tym odkłamanie istniejących mitów i stereotypów;
- uwrażliwienie społeczeństwa na problem przemocy oraz społeczne zaangażowanie świadków przemocy;
- ukształtowanie pozytywnego stosunku do osób zależnych, w tym do dzieci, osób starszych i niepełnosprawnych;
- stworzenie większego dostępu do informacji na temat pomocy dla ofiar przemocy domowej;
- upowszechnianie dobrych praktyk w zakresie realizacji lokalnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie;
- wzrost liczby podmiotów zaangażowanych w niesienie pomocy ofiarom przemocy w rodzinie.

Cel strategiczny 5 Prowadzenie działań profilaktycznych zapobiegających zjawisku przemocy

Zadanie:	Działania:	Realizatorzy, koordynator:
rozpowszechnienie Szkoły dla rodziców	- utworzenie listy specjalistów mających uprawnienia i doświadczenia w prowadzeniu zajęć, - otwarcie, prowadzenie „Szkół” w Zespole Świetlic, w szkołach	Zespół interdyscyplinarny, dyrektor ZSPW, Przedstawiciel placówek oświatowych
utworzenie i prowadzenie grupy wsparcia dla rodziców	pomoc w bieżącym rozwiązywaniu problemów wychowawczych	gminne i powiatowe jednostki pomocy społecznej
tworzenie programów osłonowych i aplikowanie o dodatkowe środki finansowe	kształtowanie umiejętności postępowania z dzieckiem bez stosowania zachowań agresywnych	- gminne jednostki organizacyjne, - organizacje pozarządowe, - kościoły, ośrodki wyznaniowe
propagowanie pożądanych wzorców społecznych wśród dzieci przedszkolnych, w wieku szkolnym i młodzieży	- ćwiczenie umiejętności społecznych, - realizowanie programów profilaktycznych	jw.

Adresatem tych działań są rodzice (ze szczególnym naciskiem na rodziców niewydolnych wychowawczo), dzieci i młodzież oraz członkowie rodzin ze stwierdzoną przemocą lub zagrożonych przemocą, a także cała społeczność miasta Wodzisławia Śląskiego ze szczególnym uwzględnieniem środowisk zagrożonych. Realizację celu planuje się na cały okres trwania Programu tj. na lata 2010-2013.

Oczekiwane rezultaty:

- podniesienie umiejętności wychowawczych rodzica;
- zmniejszenie deficytów w umiejętnościach społecznych;
- podniesienie świadomości społecznej w zakresie profilaktyki przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Cel strategiczny 6 Prowadzenie skutecznych działań chroniących ofiary przemocy

Zadanie:	Działania:	Realizatorzy, koordynator:
rozpoznawanie środowisk w których dochodzi do aktów przemocy	zawiadamianie stosownych instytucji o podejrzeniu popełnienia przestępstwa z użyciem przemocy wobec członków rodziny	jednostki pomocy społecznej, oświaty, służby zdrowia
interwencje w sytuacjach przemocy w rodzinie	przekazanie informacji przewodniczącemu Zespołu interdyscyplinarnego i stosownym instytucjom	Policja
zapewnienie bezpieczeństwa ofiarom przemocy	- wydanie zakazu kontaktowania się sprawcy z osobami, przebywania w określonych miejscach - wydanie nakazu opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym, zgłaszania się do Policji lub innego organu	Policja, sąd
utworzenie i prowadzenie hotelu dla dzieci z rodzin z problemem przemocy	- zapewnienie krótkoterminowej opieki dzieciom na czas ustalenia planu pomocy rodzinie	ZSPW
zapewnienie miejsca i pomocy ofiarom przemocy w ośrodku	- prowadzenie oddziaływań terapeutyczno-wspomagających, - poradnictwo,	ośrodek wsparcia dla ofiar przemocy

wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie	- grupa wsparcia, - praca socjalna	
udzielanie pomocy i wsparcia osobom dotkniętym przemocą pozostającym w rodzinie	ocena zasobów - utworzenie i prowadzenie grupy wsparcia dla osób , - tworzenie programów wsparcia, - praca socjalna, - realizacja procedury „Niebieskiej Karty”	stosowne instytucje miejskie i powiatowe

Adresatami działań są ofiary przemocy oraz osoby z rodzin dotkniętych przemocą domową. Realizacja celu prowadzona będzie przez cały okres trwania Programu tj. w latach 2010 – 2013.

Oczekiwane rezultaty:

- zapewnienie kompleksowej pomocy ofiarom przemocy;
- prowadzenie profilaktyki wśród ofiar przemocy;
- nabycie umiejętności współżycia społecznego.

Cel strategiczny 7 Praca ze sprawcą przemocy. Przywracanie prawidłowych wzorców funkcjonowania społecznego

Zadanie:	Działania:	Realizatorzy, koordynator:
realizacja oddziaływań korekcyjno-edukac.	- opracowywanie programów, - poradnictwo psychologiczne i pedagogiczne, - terapia, - udział w programach w zakresie radzenia sobie ze stresem, złością, nabywaniem umiejętności społecznych	jednostki organizacyjne miejskie i powiatowe, Organizacje pozarządowe
kierowanie sprawców	- stosowanie procedur dotyczących	Sąd,

na leczenie specjalistyczne i realizacja leczenia	motywowania do podjęcia leczenia odwykowego, - monitoring i wspieranie osób podczas terapii	ośrodek leczenia uzależnień
---	--	--------------------------------

Adresatami działań są sprawcy przemocy domowej oraz osoby z rodzin dotkniętych przemocą. Realizacja celu prowadzona będzie w całym okresie trwania Programu tj. w latach 2010 – 2013.

Oczekiwane rezultaty:

- zaprzestanie stosowania aktów przemocy przez sprawców;
- nabycie umiejętności panowania nad agresją;
- nabycie umiejętności współżycia społecznego.

Rozdział piąty

Monitoring i ewaluacja działań zawartych w Programie

Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Wodzisławiu Śląskim na lata 2010 - 2013 obejmuje zadania w zakresie zapobiegania stosowania przemocy w rodzinie, pracę z ofiarami a także sprawcami przemocy, które będą realizowane przez wiele instytucji w tym miejskich, powiatowych, organizacji pozarządowych, kościołów i związków wyznaniowych.

Efektywność działań wynikających z Programu będzie monitorowana przez Zespół interdyscyplinarny, który zobowiązany jest przedstawić sprawozdanie z realizacji zadań, a także wyniki przeprowadzanych diagnoz.

Do sprawozdania dołączane będą dane liczbowe przygotowane przez wszystkie instytucje wymienione w Programie, których analiza w kolejnych latach pozwoli dokonać końcowej ewaluacji i określić poziom realizacji zadań, a także założenia programowe na przyszłość.

O pisemne przekazywanie danych w miesiącu lutym roku 2011, 2012 i 2013 za poprzedni rok kalendarzowy poproszone będą następujące instytucje:

- Komenda Powiatowa Policji w Wodzisławiu Śląskim – ilość interwencji domowych, sprawców, w tym pod wpływem alkoholu, pokrzywdzonych, w tym dzieci, oraz ilość wszczętych procedur „Niebieska Karta”;
- Prokuratura Rejonowa w Wodzisławiu Śląskim – ilość spraw wszczętych z artykułu 207 kk. dot. stosowania przemocy w rodzinie, ilość wniosków zakazów i nakazów stosowanych wobec sprawców przemocy ;
- Sąd Rejonowy w Wodzisławiu Śląskim – liczba orzeczeń z art. 207 kk. dot. stosowania przemocy w rodzinie, ilość postanowień objęcia nadzorem kuratora nieletnich;
- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej – ilość rodzin objętych pomocą, ilość wszczętych procedur „Niebieska Karta”;
- Zespół Świetlic Profilaktyczno-Wychowawczych w Wodzisławiu Śląskim – ilość rodzin oraz liczba dzieci z rodzin z problemem przemocy objętych opieką;
- Powiatowy Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Wodzisławiu Śląskim – ilość klientów;
- Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Wodzisławiu Śląskim – ilość wniosków o zobowiązanie do leczenia odwykowego;

- Instytucje oświatowe działające na terenie Wodzisławia Śląskiego – ilość rozpoznanych przypadków stosowania przemocy w rodzinie, ilość odnotowanych przypadków przemocy rówieśniczej;
- Inne instytucje, które w trakcie realizacji Programu będą mogły wesprzeć realizatorów, aby dane sprawozdawcze były bardziej wiarygodne i pełniejsze.

Realizacja Programu kończy się opracowaniem ewaluacji z wnioskami końcowymi.

Przewodniczący
Rady Miejskiej
Wodzisławia Śląskiego
Lech Litwora